

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

MFA-P1A1P-061

EGZAMIN MATURALNY Z FIZYKI I ASTRONOMII

Arkusz I

POZIOM PODSTAWOWY

Czas pracy 120 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. W rozwiązaniach zadań rachunkowych przedstaw tok rozumowania prowadzący do ostatecznego wyniku oraz pamiętaj o jednostkach.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
7. Podczas egzaminu możesz korzystać z karty wybranych wzorów i stałych fizycznych oraz kalkulatora.
8. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
9. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz właściwe.

Życzymy powodzenia!

ARKUSZ I

STYCZEŃ
ROK 2006

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
50 punktów

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

W zadaniach od 1. do 8. **wybierz i zaznacz jedną poprawną odpowiedź.**

Zadanie 1. (1 pkt)

Dwaj kolarze zbliżali się do mety, jadąc jeden obok drugiego ruchem jednostajnym z prędkością 15 m/s. W odległości 100 m od mety jeden z nich przyspieszył i jadąc ruchem jednostajnie przyspieszonym po sześciu sekundach minął metę. W jakiej odległości od mety znajdował się wówczas drugi kolarz jadący do końca z niezmienną prędkością?

- A. 2,5 m   B. 5 m   C. 10 m   D. 15 m

Zadanie 2. (1 pkt)

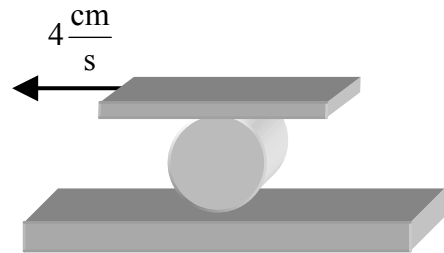
Cechy charakterystyczne różnych typów gwiazd przedstawia się za pomocą diagramu Hertzsprung-Russella (H – R). Na osiach współrzędnych tego diagramu odłożona jest

- A. temperatura powierzchni (typ widmowy) i jasność absolutna (absolutna wielkość gwiazdowa).
B. jasność absolutna (absolutna wielkość gwiazdowa) i odległości od Ziemi.
C. średnica gwiazdy i temperatura jej powierzchni.
D. temperatura powierzchni i odległości od Ziemi.

Zadanie 3. (1 pkt)

Pomiędzy nieruchomy stół i poruszającą się jak na rysunku linijkę włożono okrągły ołówek. Ołówek porusza się (zakładając, że nie występują poślizgi)

- A. w lewo z prędkością o wartości $4 \frac{\text{cm}}{\text{s}}$.
B. w prawo z prędkością o wartości $4 \frac{\text{cm}}{\text{s}}$.
C. w prawo z prędkością o wartości $2 \frac{\text{cm}}{\text{s}}$.
D. w lewo z prędkością o wartości $2 \frac{\text{cm}}{\text{s}}$.

Zadanie 4. (1 pkt)

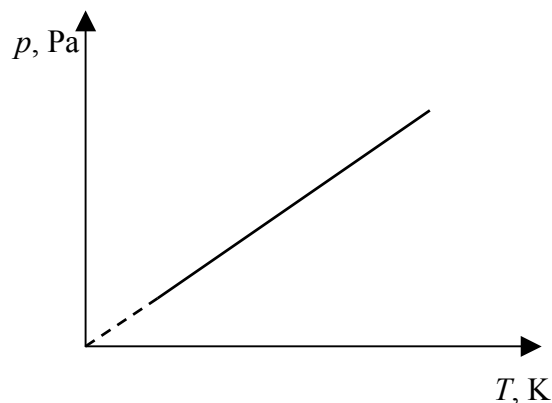
Planety w ruchu dookoła Słońca poruszają się po orbitach będących

- A. okręgami.
B. hiperbolami.
C. elipsami.
D. parabolami.

Zadanie 5. (1 pkt)

Wykres przedstawia przemianę gazu doskonałego. Jest to przemiana

- A. izotermiczna.
B. izochoryczna.
C. izobaryczna.
D. adiabatyczna.

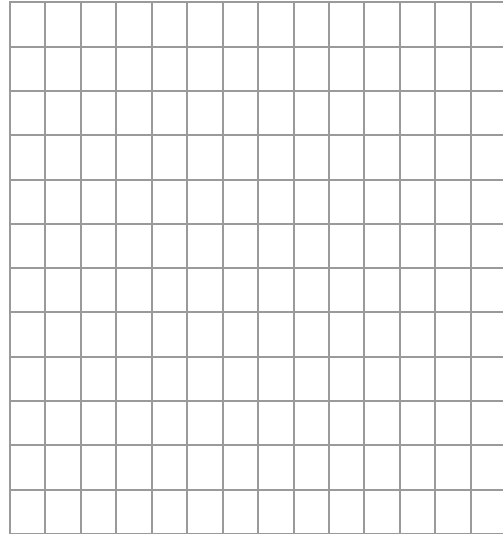

Zadanie 10. Wyznaczanie przyspieszenia ziemskiego (2 pkt)

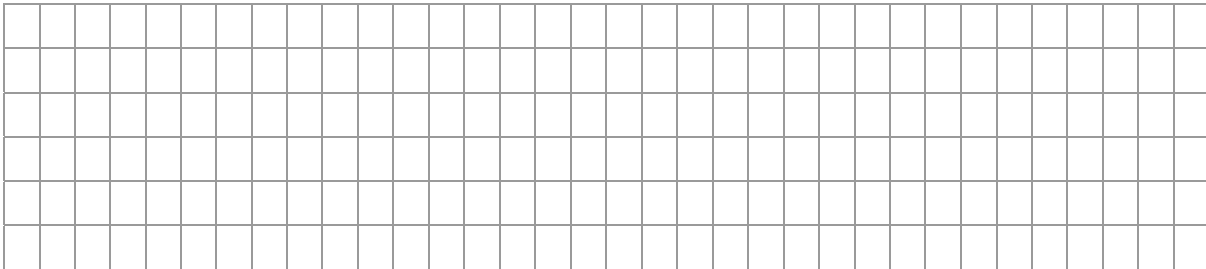
Uczniowie przystąpili do wyznaczenia wartości przyspieszenia grawitacyjnego Ziemi za pomocą wahadła matematycznego.

10.1 (1 pkt)

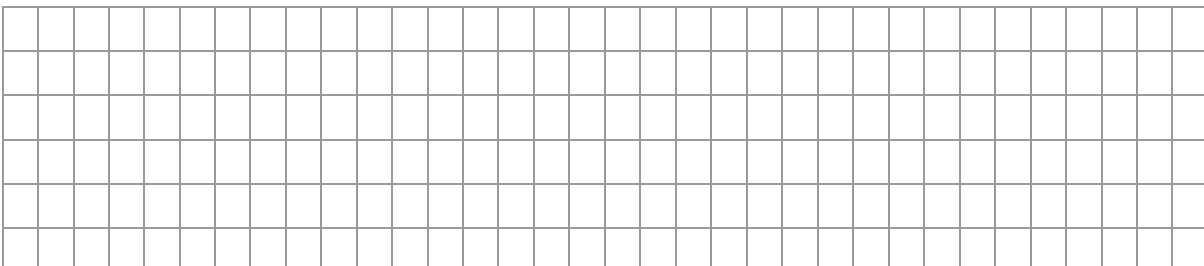
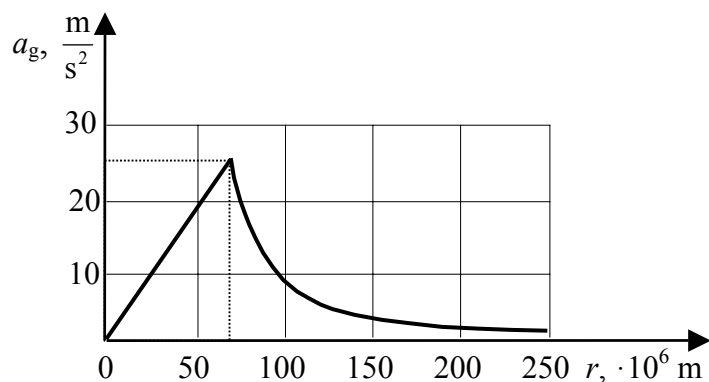
Wahadło odchyłono o niewielki kąt od położenia równowagi i puszczono. Narysuj siły działające na wahadło matematyczne w tym momencie.

10.2 (1 pkt)

Wahadło wprowadzono w ruch. Podaj, jakie wielkości, charakteryzujące wahadło i jego ruch wystarczy zmierzyć, aby wyznaczyć wartość przyspieszenia ziemskiego.

Zadanie 11. Pole grawitacyjne planety (2 pkt)

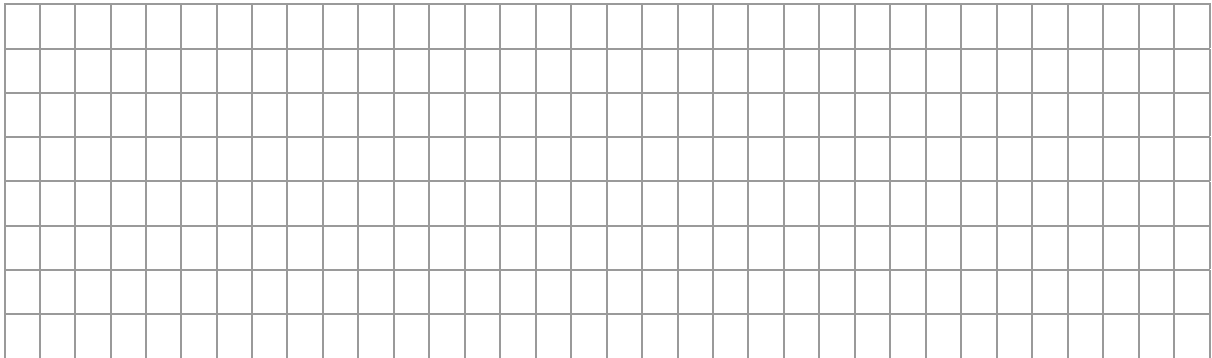
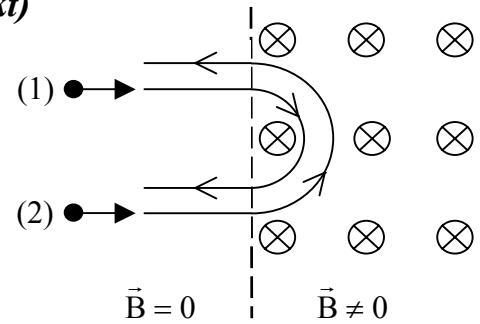
Wykres przedstawia zależność przyspieszenia grawitacyjnego pewnej planety będącej jednorodną kulą od odległości od jej środka. Odczytaj z wykresu i zapisz, przybliżoną wartość przyspieszenia grawitacyjnego na powierzchni planety oraz wartość promienia tej planety. Promień wyraż w metrach.

Zadanie 12. Cząstki w polu magnetycznym (2 pkt)

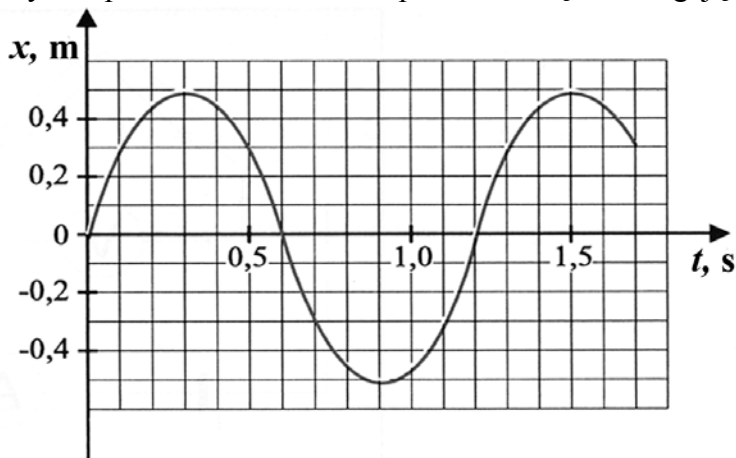
Rysunek przedstawia tory ruchu dwóch cząstek 1 i 2, które posiadają taki sam pęd i wpadają w obszar jednorodnego pola magnetycznego. Wyjaśnij dlaczego:

- tory cząstek zakrzywione są w przeciwne strony,
- promienie krzywizn torów są różne.

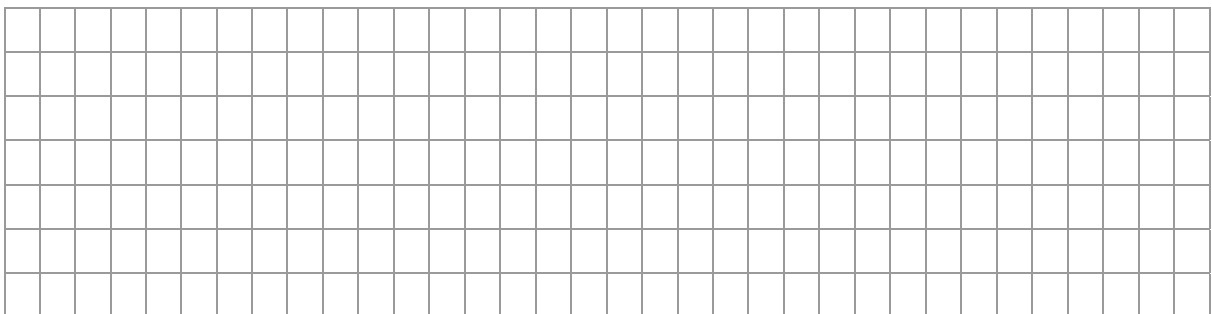
Zadanie 13. Ciężarek na sprężynie (5 pkt)

Wykres przedstawia zależność położenia ciężarka drgającego na sprężynie od czasu.

13.1 (1 pkt)

Odczytaj z wykresu i zapisz, w których momentach czasu wartość prędkości ciężarka była równa zero.

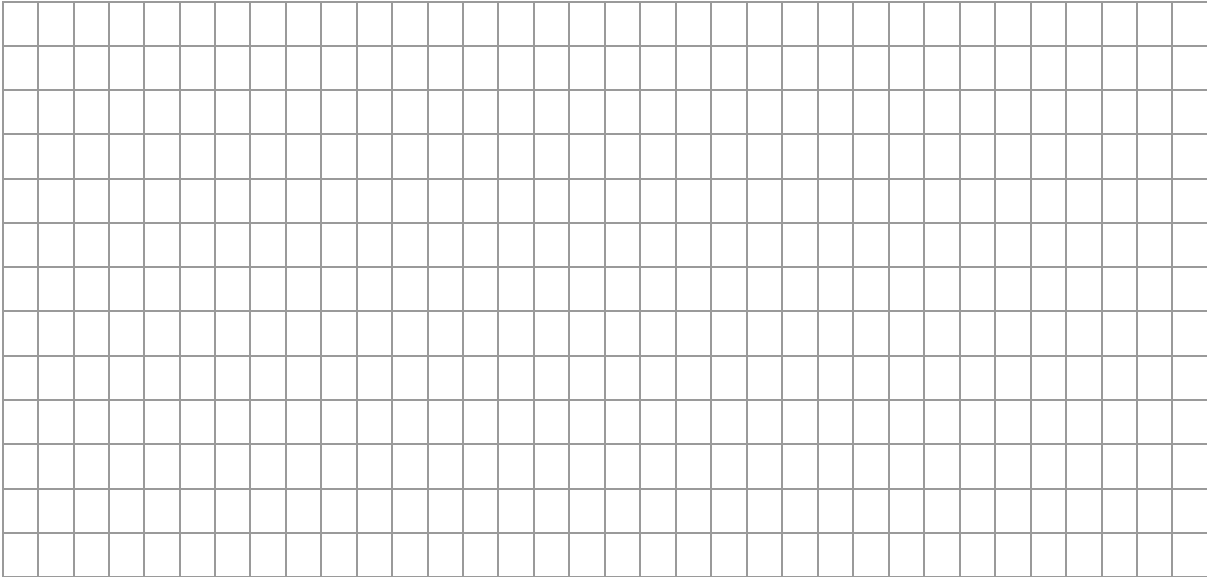

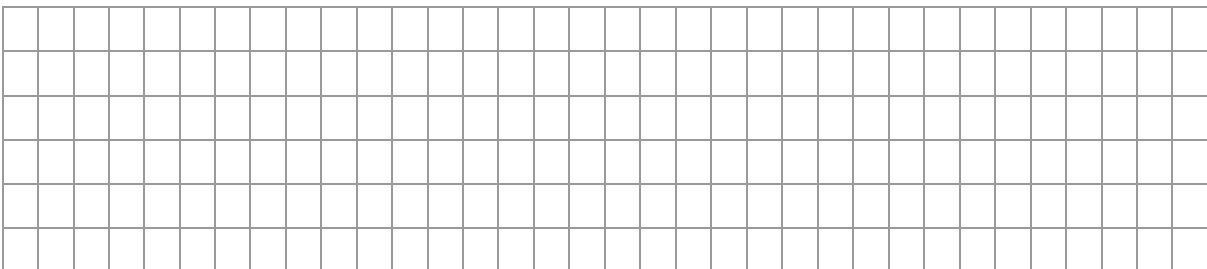

Zadanie 17. Masa i energia (2 pkt)

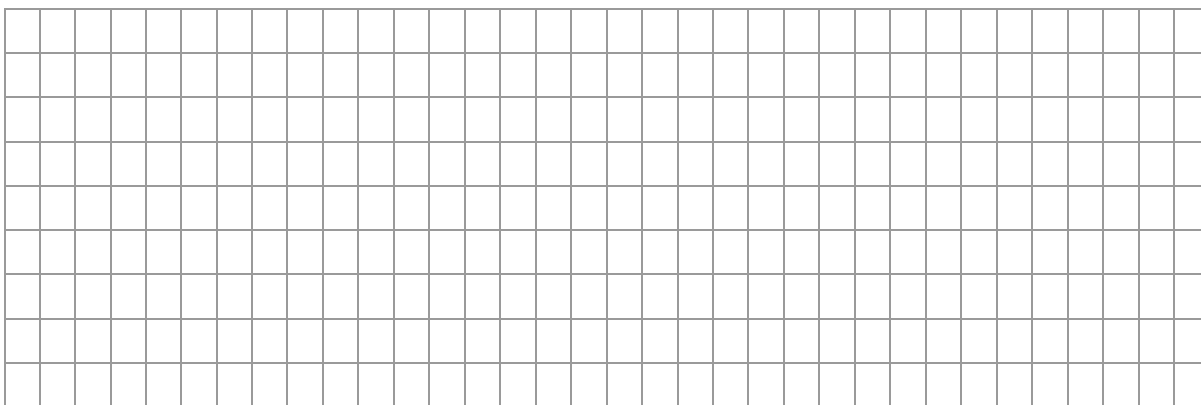
Słońce wypromieniowuje w ciągu 1 sekundy około $4 \cdot 10^{26}$ J energii. Oblicz, o ile w wyniku tej emisji zmniejsza się masa Słońca.

Zadanie 18. Węgiel $^{14}_6\text{C}$ (3 pkt)

Okres połowicznego rozpadu izotopu węgla $^{14}_6\text{C}$ wynosi około 5700 lat. W znalezionych szczątkach kopalnych stwierdzono ośmiokrotnie niższą zawartość $^{14}_6\text{C}$ niż w atmosferze. Narysuj wykres zależności liczby jąder promieniotwórczych zawartych w szczątkach w zależności od czasu. Rozpocznij od chwili, gdy szczątki powstały (tkanki obumarły) do chwili obecnej. Początkową liczbę jąder oznacz przez N_0 . Zaznacz na wykresie czas połowicznego zaniku. Oszacuj wiek znalezionych szczątków.

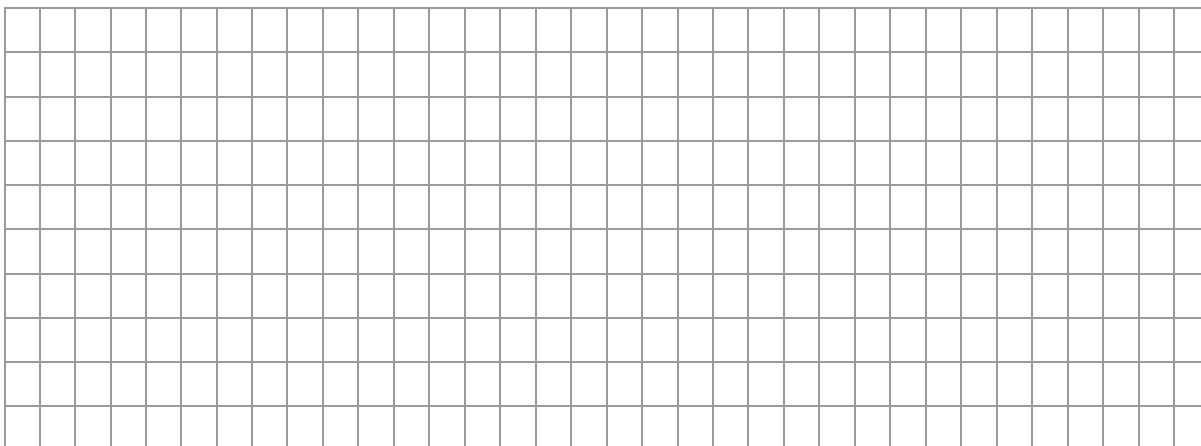

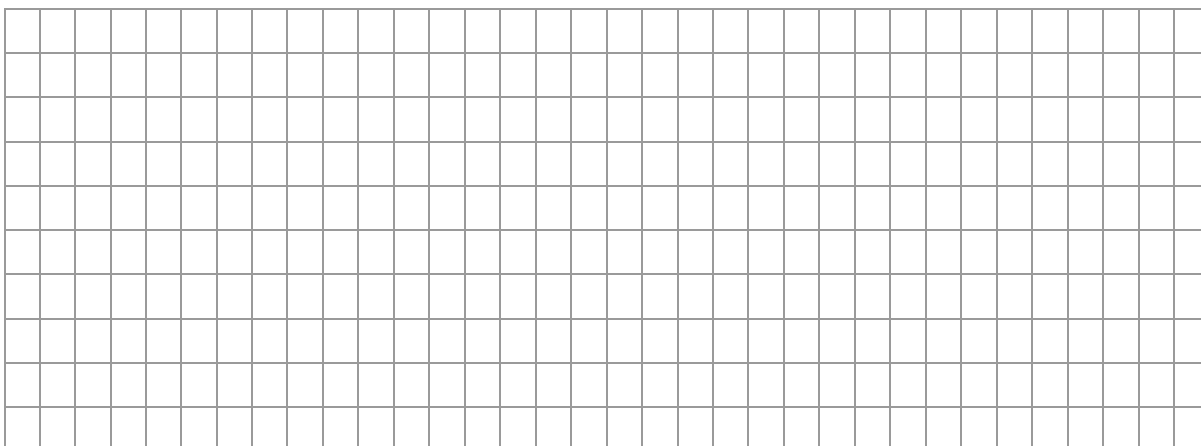
Zadanie 19. Drukarka atramentowa (2 pkt)

Mała, naelektryzowana porcja tuszu w drukarce zostaje wyrzucona za pomocą pola elektrycznego w kierunku papieru. Oblicz siłę działającą w polu o natężeniu $E = 670 \frac{\text{kN}}{\text{C}}$ na kroplę obdarzoną ładunkiem $Q = 3 \cdot 10^{-13} \text{ C}$.

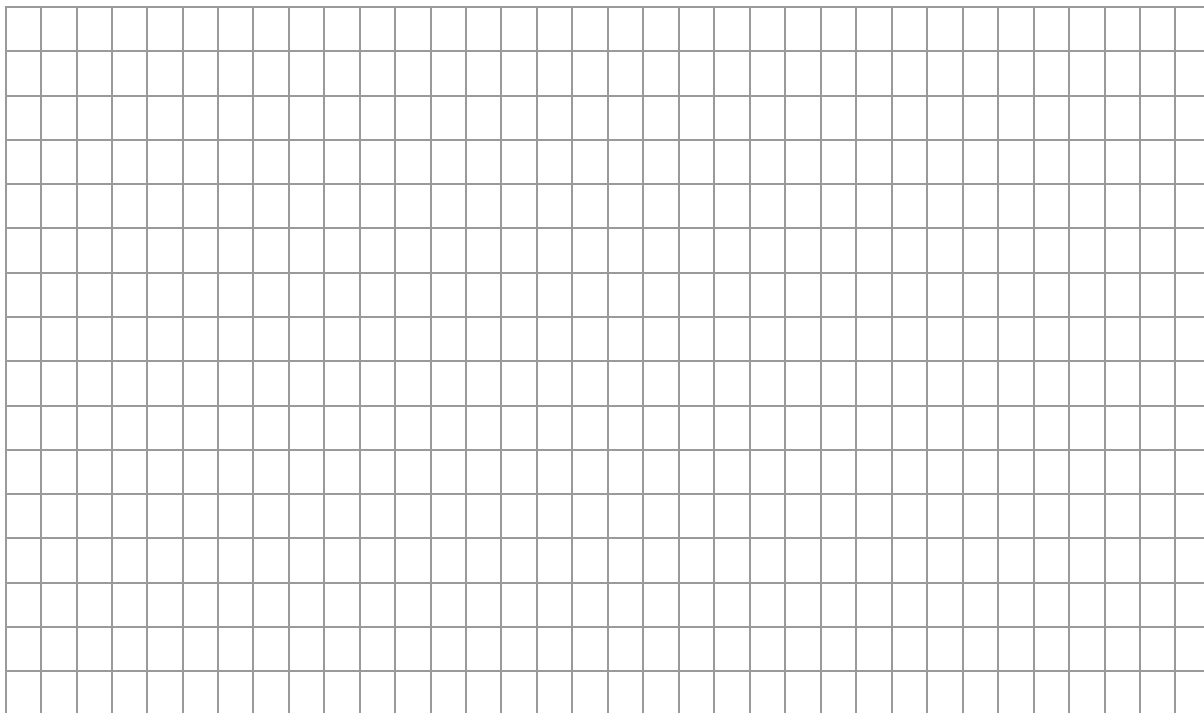
Zadanie 20. Dwoista natura światła (4 pkt)

Wzbudzony atom wodoru emituje promieniowanie związane z przejściem elektronu z powłoki trzeciej na drugą. Oblicz energię wyemitowanego kwantu i długość fali uzyskanej linii widmowej. Zapisz, czy linia ta wypada w zakresie światła widzialnego, jeśli światło widzialne zawiera fale w przedziale od 380 nm do 760 nm. Energia stanu podstawowego atomu wodoru $E = -13,6 \text{ eV}$.

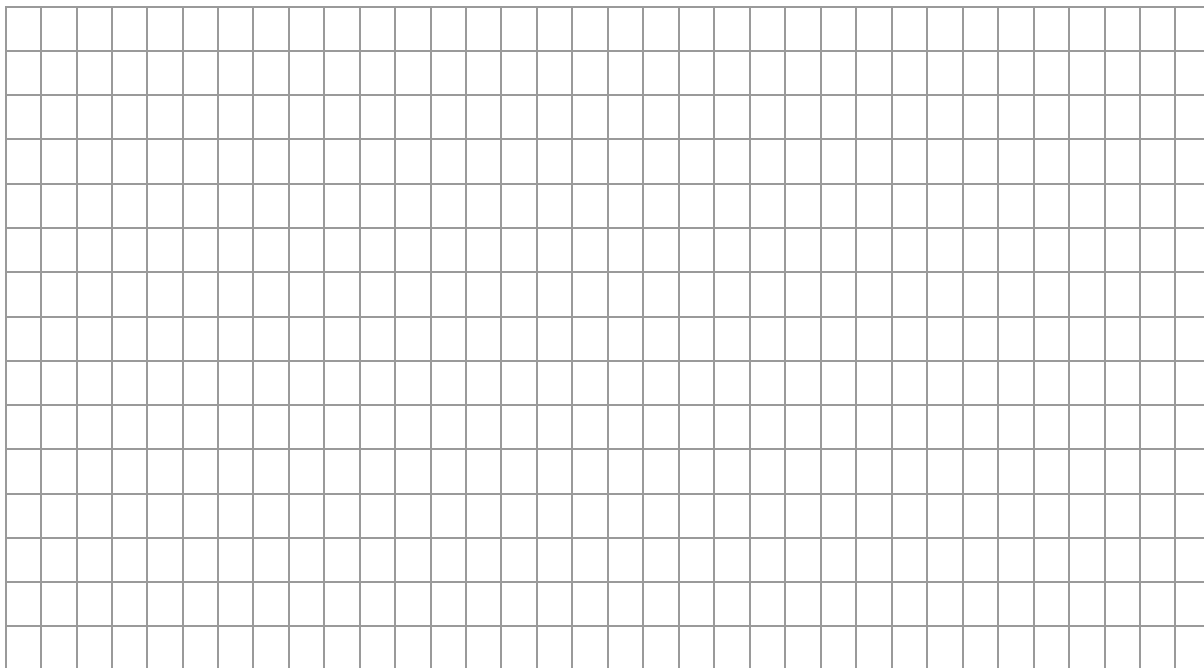

Zadanie 21. Płyta kompaktowa (2 pkt)

Odpowiedz na pytanie, jakim światłem należy oświetlić płytę kompaktową, aby mieniła się barwami tęczy? Dzięki jakiemu zjawisku powstaje ten efekt?

Zadanie 22. Fale materii (3 pkt)

Louis de Broglie przewidział, że cząstki elementarne wykazują własności falowe – cząstka o pędzie p jest falą o długości $\frac{h}{p}$. Oblicz długość fali powolnego neutronu o energii kinetycznej $E = 1,6 \cdot 10^{-21}$ J. (Pomiń efekty relatywistyczne).

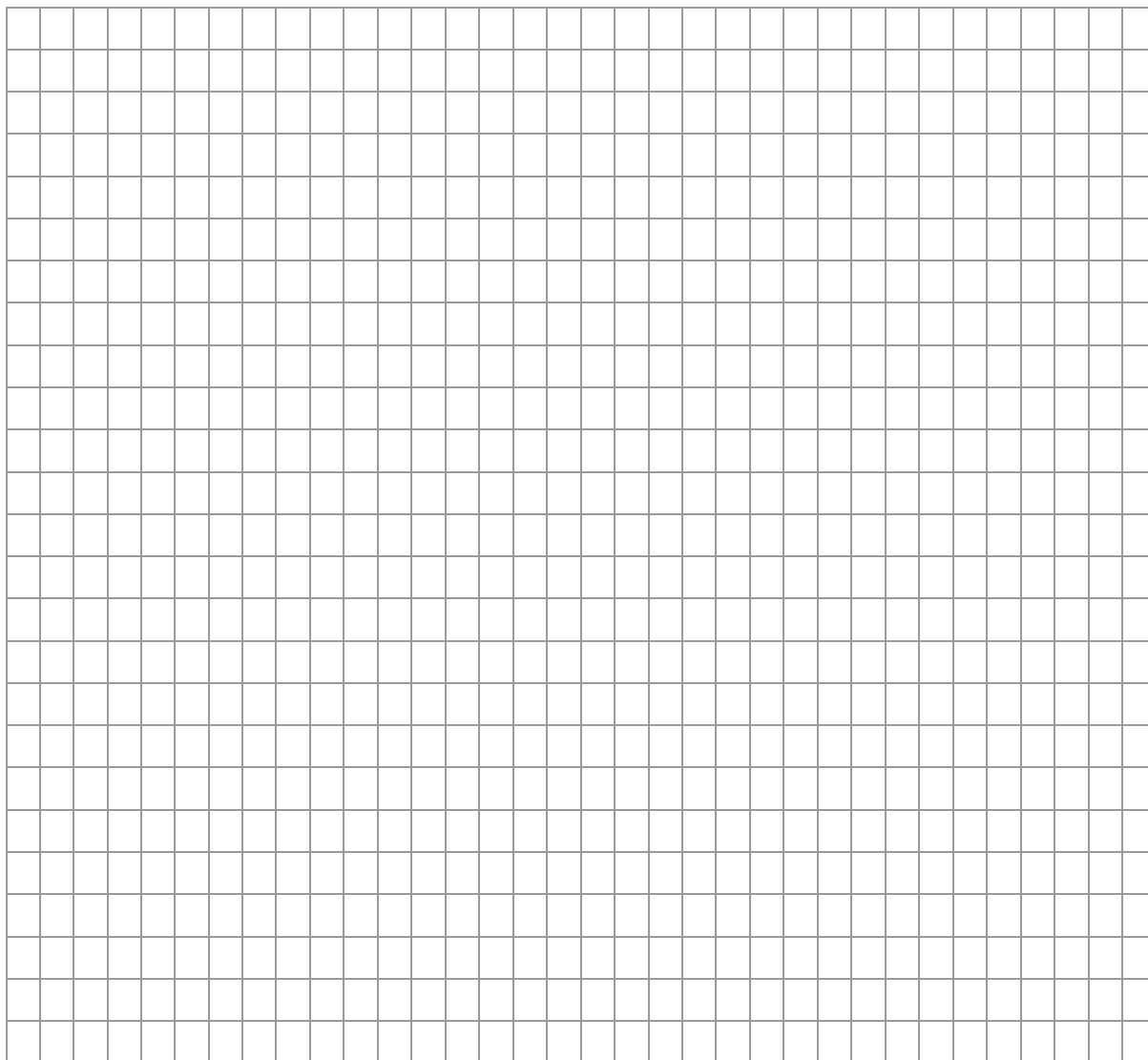

Zadanie 23. Fotoemisja (4 pkt)

Na powierzchnię metalu, dla którego praca wyjścia wynosi $W = 1,8 \text{ eV}$, pada:

- a) 500 fotonów o energii 2 eV każdy,
- b) 1000 identycznych fotonów o energii $1,7 \text{ eV}$ każdy.

Oblicz, ile elektronów zostanie wybitych w każdym z podanych przypadków oraz jaka będzie energia kinetyczna każdego z nich. Odpowiedź krótko uzasadnij.

BRUDNOPIS

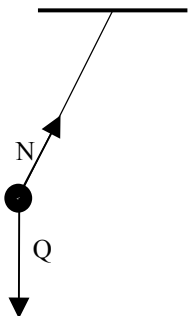
MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA ARKUSZA I

Zadania zamknięte

Numer zadania	1	2	3	4	5	6	7	8
Prawidłowa odpowiedź	C	A	D	C	B	B	B	C
Liczba punktów	1	1	1	1	1	1	1	1

Zadania otwarte

Zdający może rozwiązać zadania każdą poprawną metodą. Otrzymuje wtedy maksymalną liczbę punktów.

Numer zadania	Proponowana odpowiedź	Punktacja	Uwagi
9. Samochód na podnośniku	Porównanie energii wydzielonej podczas ochładzania z energią potencjalną: $E = mgh$ lub $Q = mgh$	1	3
	Określenie wysokości: $h = \frac{Q}{mg}$	1	
	Obliczenie wysokości: $h \approx 6,72 \text{ m}$	1	
10. Wyznaczenie przyspieszenia ziemskiego	10.1 	1	2
	10.2 Należy zmierzyć okres (lub częstotliwość) drgań wahadła i jego długość.	1	

11. Pole grawitacyjne planety	Odczytanie i zapisanie wartości przyspieszenia z przedziału od 25 do 28 m/s ² .	1	2	
	Odczytanie i zapisanie wartości promienia z przedziału od 6·10 ⁷ m do 8·10 ⁷ m.	1		
12. Cząstki w polu magnetycznym	Cząstki różnią się znakami ładunków.	1	2	
	Cząstki różnią się wartościami ładunków.	1		
13. Ciężarek na sprężynie	13.1 Prędkość jest równa 0 w chwilach, gdy wychylenie jest maksymalne: $t_1 = 0,3 \text{ s}, t_2 = 0,9 \text{ s}, t_3 = 1,5 \text{ s}$	1	5	Należy podać więcej niż jedną wartość.
	13.2 Odczytanie z wykresu okresu drgań: $T = 1,2 \text{ s}$	1		
	Obliczenie częstotliwości: $f = \frac{1}{T} = \frac{10}{12} \text{ Hz} = \frac{5}{6} \text{ Hz} = 0,83 \text{ Hz} \approx 0,8 \text{ Hz}$	1		
	13.3 Ciężarek osiąga maksymalną prędkość w chwilach, gdy przechodzi przez położenie równowagi: $t_1 = 0 \text{ s}, t_2 = 0,6 \text{ s}, t_3 = 1,2 \text{ s}$	1		Należy podać więcej niż jedną wartość.
	Wartość wychylenia jest wówczas równa zeru.	1		
14. Rakiety	14.1 Obliczenie prędkości względnej klasycznie: $v = v_1 + v_2 = 0,60 c = 1,80 \cdot 10^8 \text{ m/s}$	1	3	
	Obliczenie prędkości względnej relatywistycznie: $v \approx 0,55 c = 1,52 \cdot 10^8 \text{ m/s}$	1		
	14.2 Stwierdzenie, że stosunek wartości prędkości będzie mały.	1		

15. Gaz	Z równania stanu: $\frac{p_0 V_0}{T_0} = \frac{2 p_0 V_3}{3 T_0}$	1	2	
	Określenie objętości gazu w stanie 3: $V_3 = \frac{3}{2} V_0$	1		
16. Silnik	Określenie ciepła pobranego: $Q_1 = W + Q_2$	1	3	
	Określenie sprawności: $\eta = \frac{W}{W + Q_2}$	1		
	Obliczenie sprawności: $\eta = 0,25 \text{ (25\%)}$	1		
17. Masa i energia.	Wyrażenie masy równaniem: $\Delta m = \frac{E}{c^2}$	1	2	
	Obliczenie wartości masy: $\Delta m = 4,4 \cdot 10^9 \text{ kg}$	1		
18. Węgiel	<p>Prawidłowy kształt wykresu mający początek w N_0.</p>	1	3	Wykres nie może być linią łamaną.
	Prawidłowo zaznaczony na wykresie czas połowicznego rozpadu dla: $N = N_0/2$	1		
	Określenie wieku znalezionych szczątków: $t = 17100 \text{ lat}$	1		

19. Drukarka atramentowa	Wyrażenie wartości siły równaniem: $F = Eq$	1	2	
	Obliczenie wartości siły: $F = 2 \cdot 10^{-7} \text{ N}$	1		
20. Dwoista natura światła	Wyznaczenie zmiany energii: $\Delta E = 13,6 \left(\frac{1}{4} - \frac{1}{9} \right) \text{ eV}$	1	4	
	Obliczenie wartości zmiany energii: $\Delta E = 1,9 \text{ eV}$	1		
	Obliczenie długości fali: $\lambda = \frac{hc}{\Delta E} = 6,54 \cdot 10^{-7} \text{ m} = 654 \text{ nm}$	1		
	Udzielenie odpowiedzi twierdzącej.	1		
21. Płyta kompaktowa	Aby płyta kompaktowa mieniła się barwami tęczy, należy ją oświetlić światłem białym.	1	2	
	Podanie nazwy zjawiska: interferencja lub dyfrakcja.	1		
22. Fale materii	Wykorzystanie zależności: $\lambda = \frac{h}{p}$ i $E_k = \frac{p^2}{2m}$	1	3	
	Określenie długości fali: $\lambda = \frac{h}{\sqrt{2mE_k}}$	1		
	Obliczenie długości fali: $\lambda = 2,87 \cdot 10^{-10} \text{ m}$	1		
23. Fotoemisja	a) 500 elektronów 0,2 eV	1	4	Uzasadnienie dla punktu a) i b) może być wspólne.
	b) 0 elektronów 0 eV	1		
	Uzasadnienie dla punktu a) np.: energia fotonu jest większa od pracy wyjścia elektronu.	1		
	Uzasadnienie dla punktu b) np.: energia fotonu jest mniejsza od pracy wyjścia elektronu.	1		